

# mCOBISS – Virtualna knjižnica Slovenije na mobilnih napravah

> Davor Bračko

>> Nataša Murkovič

>>> Boštjan Batič

## Uvod

Za sodobno informacijsko družbo, temelječo na znanju, predstavljajo knjižnični informacijski sistemi izjemno pomembno infrastrukturo. Brez njih si je težko predstavljati sodobno šolstvo in raziskovalno dejavnost ter kulturni, tehnološki in gospodarski razvoj. Knjižnice morajo slediti znanju in kulturi ter zagotavljati pogoje za dialog in sodelovanje, ki sta najboljša podlaga za razvoj. To lahko najuspešneje storijo, če so povezane v enoten knjižnični informacijski sistem.

COBISS predstavlja organizacijski model povezovanja knjižnic v knjižnični informacijski sistem z vzajemno katalogizacijo, vzajemno bibliografsko-kataložno bazo podatkov COBIB in lokalnimi bazami podatkov sodelujočih knjižnic, bazo podatkov o knjižnicah COLIB, normativno bazo podatkov CONOR ter s številnimi drugimi funkcijami. COBISS že od osemdesetih let prejšnjega stoletja knjižnicam in uporabnikom knjižnic ponuja e-storitve, podprte s sodobno informacijsko in komunikacijsko tehnologijo.

Del COBISS-a, namenjen najširšemu krogu uporabnikov, je COBISS/OPAC, ki knjižnicam in končnim uporabnikom omogoča dostop do informacij v več kot 400 slovenskih knjižnicah. Sprva so uporabniki sistema COBISS gradivo iskali za monokromatskimi zasloni terminalov v knjižnicah. Danes je COBISS/OPAC sodobna spletna aplikacija, do katere uporabniki dostopajo z najsodobnejšimi računalniki, tablicami in mobilnimi telefoni. COBISS/OPAC omogoča dostop do:

- bibliografsko-kataložnih baz podatkov v sistemu COBISS (COBIB in lokalne baze podatkov knjižnic),
- drugih baz podatkov COBISS (COLIB, CORES, CONOR, ELINKS, SGC),
- specializiranih baz podatkov (domaćih ali tujih proizvajalcev) na strežniku knjižničnega informacijskega servisa,
- baz podatkov na oddaljenih strežnikih Z39.50,
- baz podatkov informacijskega servisa OCLC FirstSearch (WorldCat, ArticleFirst, ProceedingsFirst itd.),
- baz podatkov faktorjev vpliva – Journal Citation Reports (JCR SE, JCR SSE),
- normativne baze podatkov imen Kongresne knjižnice (LC NAMES).

Poleg iskanja po bazah podatkov ter izpisovanja bibliografskih in drugih podatkov COBISS/OPAC ponuja tudi podatke o dostopnosti in zalogi. Podatki o tem, koliko izvodov gradiva je v določenih knjižnicah na razpolago za izposajo, so na voljo v realnem času. To omogoča, da uporabniki prek COBISS/OPAC-a gradivo lahko rezervirajo ali podaljšajo rok vrnitve izposojenega gradiva, naročijo gradivo v medknjižnični izposoji, pregledajo trenutno stanje dolgov in terjatev ter naročijo storitve elektronskega obveščanja.

Spletne strani, kjer je dostopen COBISS/OPAC, so v letu 2011 zabeležile 4,3 milijona obiskov. V istem času je bilo prek COBISS/OPAC-a izvedenih 16 milijonov iskanj in 2

milijona podaljšanj roka izposoje. Skratka, gre za e-storitve, ki jih uporabniki dnevno uporabljajo v zelo velikem številu prek internetnih brskalnikov na namiznih ali prenosnih računalnikih. Da bi v knjižnici poiskali in rezervirali gradivo, že dolgo ni več treba obiskati knjižnice, dovolj je sestri za računalnik. A danes smo prišli še dlje; dostop do zakladnice informacij, ki jih hranijo knjižnice, imamo na dlani.

Mobilni dostop do interneta je – glede na to, da je pokritost prebivalstva z mobilnim signalom veliko boljša kot pokritost prebivalstva z dostopom do širokopasovnega interneta – bolj dostopen kot dostop prek namiznih računalnikov. Tako se raba sodobnih e-storitev, skupaj z ljudmi, ki postajamo vedno bolj mobilni, iz zaprtih prostorov širi tja, kjer jo potrebujemo: vedno in povsod. Poleg tega mobilni dostop do interneta ni več samoumeven le za mlajšo generacijo, temveč njegove prednosti spoznavamo tudi drugi. Sodobne mobilne naprave omogočajo dostop do raznih e-storitev tudi tistim, ki zaradi oddaljenosti ali iz kakršnega koli drugega razloga do interneta lahko dostopajo le prek mobilnih naprav. S tem se zmanjšuje digitalna ločnica med prebivalstvom, saj je v bolj odročnih krajih mobilni dostop edini možni dostop do interneta.

Seveda postajajo bolj mobilni tudi uporabniki storitev nacionalnega knjižničnega informacijskega sistema COBISS.SI. Zato smo razvili aplikacijo **mCOBISS – Virtualno knjižnico Slovenije na mobilnih napravah**. Gre za rezultat enoletnega projekta, ki ga je omogočilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport v okviru javnega razpisa za razvoj e-storitev in mobilnih aplikacij, sofinanciranega iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Njegov namen je spodbuditi prehod v moderno in učinkovito družbo znanja. K temu bo tako prispevala tudi mobilna aplikacija mCOBISS.

Mobilna aplikacija mCOBISS omogoča bolj ciljno usmerjen in natančnejši dostop do informacij po načelu „prava količina pravih informacij ob pravem času“, kar za uporabnike pomeni prihranek časa, energije in vloženi sredstev ter hkrati zmanjšuje prenasičenost z informacijami. Mobilna aplikacija, razvita v skladu s sodobnimi trendi in tehnologijami, omogoča hitrejši in preprostejši dostop do širokega nabora storitev in servisov sistema COBISS.SI. Izboljša njihovo razpoložljivost, učinkovitost in vpliv ter uporabniško izkušnjo, s tem pa bistveno olajša dostop do informacij.

### Predstavitev mobilne aplikacije

Pri imenu aplikacije mCOBISS črka **m** označuje, da gre za mobilno aplikacijo. To pomeni, da je mogoče dostopati do informacij kadar koli in od koder koli. Vse, kar je potrebno, je mobilna naprava z zaslonom na dotik, torej tablica ali telefon z dostopom do interneta prek brezžičnega omrežja Wi-Fi ali prek mobilnega prenosa podatkov.

**mCOBISS** je na voljo za več vrst mobilnih naprav. Za telefone in tablice, ki delujejo na operacijskih sistemih Android ali iOS, je na voljo posebej razvita namenska aplikacija, za druge platforme pa prilagojena spletna različica, ki jo je mogoče obiskati z brskalnikom na mobilni napravi. Seveda pa lahko z brskalnikom na mobilni napravi obiščemo tudi klasični COBISS/OPAC. A ker je ta različica COBISS/OPAC-a prilagojena za namizne računalnike, pri katerih se ukazi vnašajo z miško in tipkovnico, ne za mobilne naprave z zaslonom na dotik, jo je na slednjih težje uporabljati.

Uporabnost mobilnih naprav z zaslonom na dotik pride najbolj do izraza pri uporabi aplikacij, razvitih namensko za te naprave. Aplikacije namreč izkoriščajo prednosti, ki jih imajo mobilne naprave pred namiznimi računalniki. Prva in najbolj očitna prednost je mobilnost naprave in posledično tudi uporabnika. Sledijo ji kamera, GPS-an-

tena, žiroskop, kompas itd. Aplikacija mCOBISS tako omogoča funkcionalnosti, ki jih ne ponuja nobena druga različica COBISS/OPAC-a, saj izkorišča prednosti sodobnih tablic in telefonov. Z mobilno napravo, na kateri je nameščena aplikacija mCOBISS, je na primer mogoče skenirati črtno kodo ISBN ali ISSN, prikazati lokacijo knjižnice na zemljevidu in pot od trenutne lokacije do izbrane knjižnice, izdelati uporabniški profil, pripraviti seznam priljubljenih knjig itd.

Aplikacija **mCOBISS** deluje na platformah iOS in Android. To sta dve najbolj razširjeni, a povsem različni platformi za mobilne naprave. Prvo so razvili v Applu, drugo pa v Googlu. Aplikacija mCOBISS deluje na mobilnih napravah, ki so trenutno med uporabniki najbolj priljubljene. To so: tablice Apple iPad, Samsung Galaxy Tab, Google Nexus idr. ter telefoni iPhone, Samsung Galaxy, Sony Xperia, HTC One idr. Za mobilne naprave, ki delujejo na kateri od drugih platform, kot denimo Windows Phone ali BlackBerry, je na voljo prilagojena spletna različica mCOBISS <http://m.cobiss.si/opac>.

Namestitev aplikacije mCOBISS je preprosta: z mobilno napravo obiščemo spletno stran <http://m.cobiss.si> in izberemo ustrezno povezavo. Uporabniki mobilnih naprav, ki delujejo na platformi Android, izberejo Google Play, uporabniki mobilnih naprav, ki delujejo na platformi iOS, pa Apple Store.



## Funkcionalnosti

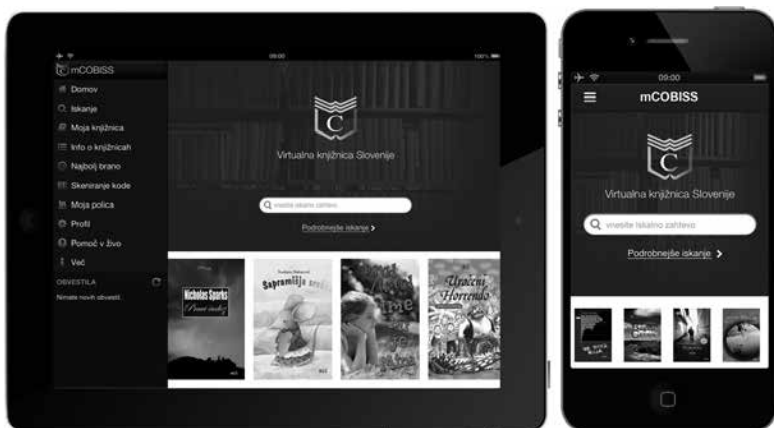
mCOBISS omogoča:

- iskanje gradiva,
- pregled izposojenega gradiva in podaljšanje roka izposoje,
- rezervacijo gradiva, pregled in preklic rezervacij,
- pregled zgodovine izposoj,
- pregled dolgov in omejitev,
- prejemanje e-obvestil,
- iskanje in pregledovanje informacij o knjižnicah,
- prikaz lokacije knjižnic na zemljevidu in navodil za pot do zbrane knjižnice,\*
- pregled najbolj branih knjig,
- izdelovanje seznama priljubljenih knjig,\*
- odčitavanje črtnih kod (ISBN in ISSN),\*
- hranjenje uporabniškega profila (priljubljenih knjižnic in vpisnih podatkov)\* in
- posredovanje informacij o gradivu.\*

\* Funkcionalnost je na voljo le v aplikacijah za Android ali iOS.

### Domov

Domači zaslon se odpre ob vsakem zagonu aplikacije ali po izbiri povezave Domov v meniju. Na njem so polje za enostavno iskanje, povezava do podrobnejšega iskanja in naključno izbrane naslovnice. Tako kot klasični COBISS/OPAC (<http://www.cobiss.si/scripts/cobiss?ukaz=getid&lani=si>) aplikacija mCOBISS omogoča, da že kar na domačem zaslonu izvedemo enostavno iskanje po tako imenovanem osnovnem indeksu. V tem primeru dobimo zadetke iz vseh knjižnic (iz vzajemne baze podatkov COBIB.SI). Kakor hitro pa katero od knjižnic dodamo med priljubljene, se na vrhu rezultatov vedno ponudi zaloga iz te knjižnice, tako da ni treba dodatno brskati po zalogi drugih knjižnic. Med priljubljene lahko dodamo največ štiri knjižnice.



Novost, ki jo omogoča mCOBISS, je iskanje prek naslovnice; s pomikanjem po naključno prikazanih naslovnica lahko izberemo in poiščemo tiste, ki so nam všeč.

## Iskanje

Podrobnejše iskanje omogoča, da iskalno zahtevo natančneje opredelimo, s čimer zožimo število rezultatov in tako lažje najdemo tisto, kar iščemo. Iščemo lahko po vseh knjižnicah ali po knjižnici, ki jo na osnovi imena, kraja, akronima ali sigle poiščemo v polju za izbiro knjižnice. Knjižnico dodamo med priljubljene knjižnice z dotikom ☆.

Gradivo lahko iščemo po naslovu, avtorju in ključnih besedah, vendar pa imamo tukaj možnost, da lahko iz spustnega menija izberemo tudi katero od drugih možnosti za iskanje. Nastavimo lahko vrsto gradiva, ki jo želimo najti, in jezik, v katerem naj bo gradivo.

Po izvedenem iskanju se izpišejo rezultati z najosnovnejšimi podatki o gradivu. To so: vrsta gradiva, naslov, avtor, leto, jezik in tudi podatek o dostopnosti zaloge.

Ko gradivo poiščemo, ga lahko v knjižnicah, kjer imajo to storitev omogočeno, tudi rezerviramo. Za rezervacijo gradiva je treba vpisati številko knjižnične članske izkaznice in geslo. Lahko pa knjižnico skupaj z vpisnimi podatki shranimo med priljubljene, tako da teh podatkov ni treba vpisovati vedno znova.

Rezultate iskanja gradiva je mogoče shraniti ali jih deliti z drugimi po e-pošti, s sms-sporočili ali prek družabnih omrežij.

## Moja knjižnica

Moja knjižnica omogoča shranitev podatkov za dostop do štirih priljubljenih



knjižnic. Za prijavo v Mojo knjižnico lahko izberemo eno od priljubljenih knjižnic ali katero koli drugo knjižnico, v katero smo včlanjeni. Po prijavi dobimo v začetnem oknu pregled obvestil knjižnice ter dolgov do knjižnice. Ogleđamo si lahko seznam izposojenega gradiva, ki mu lahko podaljšamo rok izposoje, in seznam rezerviranega gradiva, kjer lahko rezervacijo prekličemo.

Poleg tega je omogočen dostop do zgodovine izposojenega gradiva, ki jo lahko delimo z drugimi.

V nastavitvah si lahko nastavimo tako imenovana potisna sporočila (angl. push notifications), s katerimi nas knjižnica obvešča o poteku rezervacije in roka izposoje, o opominu ipd. Tako bomo lahko sporočila (brezplačno) prejeli na svojo napravo.



## Info o knjižnicah

Info o knjižnicah omogoča dostop do informacij o vseh slovenskih knjižnicah, ki sodelujejo v sistemu COBISS.SI. Lokacije knjižnic in oddelkov lahko pogledamo tudi na zemljevidu in si preračunamo pot do njih. Poleg tega lahko dostopamo tudi do iskanja po bazi podatkov najdene knjižnice ali njenega oddelka.

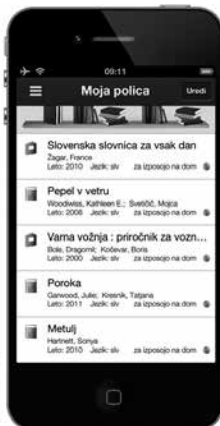


## Najbolj brano

Najbolj brano je seznam najpogosteje izposojenega gradiva v slovenskih knjižnicah, ki sodelujejo v sistemu COBISS.SI in imajo avtomatizirano izposajo.

## Skeniranje kode

Ena od novosti, ki jih ponuja mCOBISS, je odčitavanje črtnih kod ISBN in ISSN. Iskanje po inventarni številki ni mogoče, saj se te številke v knjižnicah podvajajo, medtem ko sta podatka o ISBN in ISSN enolična. Črtne kode je mogoče odčitati tudi, kadar povezava do spleta ne deluje. Podatek se shrani in ga lahko uporabimo, ko imamo povezavo do spleta.



## Moja polica

Moja polica je virtualna polica, na katero lahko shranimo gradivo, ki se nam zdi zanimivo ali uporabno. Gradivo lahko delimo z drugimi.



## Profil

V Profilu lahko upravljamo s priljubljenimi knjižnicami. Tudi tukaj lahko dodamo ali odstranimo priljubljeno knjižnico in spremenimo glavno geslo skupaj z vpisnimi podatki. Z dodajanjem knjižnice med priljubljene se shranita tudi naša vpisna podatka: številka knjižnične članske izkaznice in geslo, ki je enako kot geslo za Mojo knjižnico.



## Pomoč v živo

Pomoč v živo je omogočena na tablicah v obliki klepeta z informatorjem, ki je na voljo od ponedeljka do petka od 9. do 21. ure in ob sobotah od 9. do 13. ure.

## Več

Tu so na voljo najpomembnejši podatki o programu, lahko pa si tudi ponovno ogledamo predstavitev, ki se pojavi ob prvem zagonu aplikacije mCOBISS.

Za polno delovanje aplikacije je potrebna povezava z internetom prek brezžičnega omrežja Wi-Fi ali prek mobilnega prenosa podatkov. Brez povezave je mogoče uporabljati le Mojo polico, Skeniranje kode in Več.

mCOBISS omogoča osnovno in tudi naprednejše iskanje. Za boljše poznavanje iskanja in strategij iskanja priporočamo spletne tečaje, ki so brezplačni in dosegljivi na spletni strani *Spletno učenje* (<http://izobrazevanje.izum.si/EntryFormDesktopDefault.aspx?tabid=21&file=web&type=web>).

## Sklep

mCOBISS je sodobna, s poudarkom na uporabniški izkušnji razvita mobilna aplikacija, ki deluje na vseh mobilnih platformah. Najširšemu krogu uporabnikov knjižničnih storitev omogoča preprostejšo, učinkovitejšo in celovitejšo uporabo najpomembnejših storitev in funkcij sistema COBISS, kot so pregled in iskanje gradiva po vseh knjižnicah hkrati ali posamično, razpoložljivost želenega gradiva, rezervacije, pregled izposojenega gradiva, podaljšanje roka izposoje, vodenje lastne evidence o želenem in/ali izposojenem gradivu (vključno z opomniki), pregled dolgov in omejitev, iskanje ustrezne knjižnice, informacije posameznih knjižnic itd.

Aplikacija mCOBISS omogoča boljšo uporabniško izkušnjo ter večjo razpoložljivost in dostopnost e-storitev, ki jih ponuja COBISS. Knjižnice, ki kot javne službe na področju kulture, izobraževanja in znanosti ponujajo dostop do knjižničnega gradiva, informacijskih virov in informacij, s prehodom v mobilno okolje pridobivajo nove razsežnosti. To sovпада s cilji programa *UNESCO – Izobraževanje za vse*, ki predvideva preprostejši dostop do informacij, nujnih za izobraževanje, saj so prav knjižnice tiste, ki v informacijski dobi zagotavljajo dostop do informacijskih servisov in najširšega nabora kakovostnih informacij.

- 
- > **mag. Davor Bračko**, zaposlen na IZUM-u.  
Naslov: IZUM - Institut informacijskih znanosti, Prešernova ulica 17, 2000 Maribor  
Naslov e-pošte: davor.bracko@izum.si
  - >> **Nataša Murkovič**, zaposlena na IZUM-u.  
Naslov: IZUM - Institut informacijskih znanosti, Prešernova ulica 17, 2000 Maribor  
Naslov e-pošte: natasa.murkovic@izum.si
  - >>> **Boštjan Batič**, zaposlen na IZUM-u.  
Naslov: IZUM - Institut informacijskih znanosti, Prešernova ulica 17, 2000 Maribor  
Naslov e-pošte: bostjan.batic@izum.si